

Persbericht

Utrecht, 24 februari 2022

Tentoonstelling over het verdwijnen van de posttrein

Hoe komt een brief op zijn bestemming? Jarenlang speelde de trein een belangrijke rol in het postvervoer. Speciale posttreinen zorgden, vaak 's nachts, voor het vervoer van de post. Vijftientig jaar geleden kwam hier een eind aan: op 16 mei 1997 maakte de posttrein in Nederland zijn laatste rit. Het Spoorwegmuseum vertelt in de tentoonstelling Expeditie Posttrein het verhaal van het postvervoer per trein en toont zijn collectie posttreinen. In een aantal daarvan kunnen kinderen met verschillende spellen inzicht krijgen in de werkwijze van de postexpeditie.

Tentoonstelling Expeditie Posttrein, 17 mei t/m 27 november, Spoorwegmuseum Utrecht.

Foto: postverwerking op station Utrecht CS, 1938 (collectie Spoorwegmuseum)

Korte historie

Voor de komst van de trein werden brieven vervoerd door lopende bodes, postiljons te paard, postkoetsen en trekschuiten. De komst van de trein bracht daar geleidelijk verandering in. In het begin ging de post mee met de reizigerstreinen. Op belangrijke lijnen en internationale treinverbindingen waren die kleine postafdelingen in de reizigerstreinen echter niet geschikt. De Nederlandse overheid liet daarom tussen 1855 en 1897 in totaal 27 'Rijkspostrijtuigen' bouwen. Dit waren reizende postkantoren, waarin de postconducteurs tijdens de rit brieven op plaatsnaam konden sorteren in grote kasten met vakjes. Vanwege de eis van de Nederlandse overheid om tot 1925 de post gratis per trein te vervoeren, ontkwamen de verschillende spoorwegmaatschappijen er niet aan om ook zelf speciale rijtuigen voor postvervoer bouwen. Die werden steeds ruimer zodat tijdens de rit grote hoeveelheden post kon worden gesorteerd. Vanaf de jaren 30 van de vorige eeuw gingen de posttreinen 's nachts rijden. Hierdoor kon de PTT zijn motto " 's Avonds gepost, 's ochtends besteld" waarmaken. In 1969 besloot de PTT tot het opzetten van het *Sternet* waarbij in twaalf expeditieknooppunten bij grote stations de post werd gesorteerd. Vanaf eind jaren 70 was het niet meer nodig om de post in de trein te sorteren. De posttreinen kregen hun eigen postperrons en dienden alleen nog voor het vervoer van rolcontainers met postzakken. In de jaren 90 bleek het efficiënter en goedkoper de post over de weg te vervoeren, daarmee verdween in 1997 de posttrein definitief van het spoor.

Foto: in de tentoonstelling kunnen kinderen door een aantal leuke spellen kennis maken met de postexpeditie in de trein.

Collectie

Bij het Spoorwegmuseum zijn een aantal posttreinen bewaard gebleven, deze zijn open voor publiek. De Pec uit 1938 heeft lange tijd in depot te staan en komt speciaal voor de tentoonstelling naar Utrecht. Bij deze Pec staat de 'P' voor post, de 'e' voor elektrisch en de 'c' voor closet. Dit getrokken rijtuig is herkenbaar aan zijn bijzondere gedeukte neus voor de koppeling en wordt daarom wel *deukneus* genoemd. De trein heeft een mooie

postsorteerafdeling waarin bezoekers zelf de post op plaatsnaam kunnen sorteren. Uit 1952 komt het postrijtuig Plan C, in dit rijtuig bevindt zich een prachtige sorteerafdeling waarin onder meer een ontbrekend pakketje moet worden opgespoord. De Motorpost Mp3031 is een zelfstandig rijdende trein uit 1966, die voor de tentoonstelling is ingericht met kleinere objecten als modellen, schilderijen, prenten en affiches. De Hpost is het meest recente postrijtuig, uit 1978. In dit getrokken rijtuig met kenmerkende grote roldeuren werden rolcontainers met postzakken vervoerd en krijgt een atelier waar kinderen zelf een postspel kunnen maken en een bioscoop. Hier draait een documentaire met verhalen over het postvervoer in Nederland. Een extra toevoeging is het 1ste klasse rijtuig van de Arend. Halverwege de negentiende eeuw had deze een postafdeling die door het museum is teruggebracht. In de tentoonstelling is een aantal bijzondere collectiestukken te zien. Zo toont het museum de oudste per spoor verzonden brief uit de collectie, de brief werd in 1852 verstuurd toen er nog geen postzegels bestonden. Uit het depot komt ook een schilderij van Herman Heijenbrock die in 1937 de nachtelijke postsorteerders op Utrecht CS in pastel vastlegde. Ook toont het museum enkele bijzondere treinmodellen, zoals een speciaal voor de tentoonstelling gebouwd diorama van een van de eerste Rijkspostrijtuigen uit ca 1856 en een postrijtuig uit Java met een zogeheten 'postzakvanginrichting' waarbij met haken postzakken vanuit de rijdende trein werden gevisd.

Foto: Posttrein Pec NS8502 (Deukneus) is voor het eerst sinds lange tijd weer te zien in Utrecht.

+++++++ einde bericht ++++++

Voor de redactie (niet voor publicatie)

De tentoonstelling wordt maandag 16 mei om 16.00 uur geopend in de museumhal van het Spoorwegmuseum. Eerder op deze dag, van 9.00 tot 14.00 uur, is er een preview voor de pers.

Op 17 mei is de tentoonstelling open voor publiek.

Aanmelden voor preview of opening kan via e.d.rooij@spoorwegmuseum.nl

Rechtenvrije persfoto's zijn hier in hoge resolutie te downloaden:

<https://www.flickr.com/photos/hetspoorwegmuseum/albums/72177720296872010>